

Blåhals, overvågning af ynglefugle	
Teknisk anvisning	TA. nr.: A177
Forfattere: Thomas Eske Holm & Thorsten Johannes Skovbjerg Balsby <i>Aarhus Universitet</i>	Version: 3
	Udgivet: 11-03-2026
	Omfang: 8 s. inkl. bilag

Indhold

1 Indledning	2
1.1 Biologisk baggrund	2
2 Metode	2
2.1 Tid, sted og periode	3
2.2 Særligt feltudstyr	3
2.3 Forberedende arbejde	3
2.4 Stedangivelse	3
2.5 Procedure for feltarbejde	4
2.5.1 Kriterier for sikre/sandsynlige ynglefund	4
2.5.2 Kriterier for sikrert/sandsynligt ynglefund	4
2.5.3 Registrering i Naturdatabasen	4
3 Databehandling og kvalitetssikring	5
4 Bilag	6
5 Oversigt over versionsændringer	8

1 Indledning

Formålet med overvågningen af blåhals (*Luscinia svecica*) beskrevet i denne tekniske anvisning (TA) er at indsamle viden om aktuel forekomst og tidlig udvikling af bestandsstørrelsen for arten. De indsamlede data skal desuden understøtte planlægning af beskyttelse og naturgenopretning af artens levesteder.

Den tekniske anvisning angiver en kvalitetssikret, standardiseret og reproducerbar metode til at gennemføre overvågningen af ynglende blåhals i forbindelse med overvågningsprogrammet, NOVANA (Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur).

Blåhals er omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1.

Overvågningen skal tilvejebringe datagrundlag for afrapportering i henhold til fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 12 og den nationale NOVANA-afrapportering.

Data fra overvågningsopgaven kommer sammen med landskabsanalyser desuden til at indgå i et modelarbejde, der skal give et estimeret mål for artens samlede bestand i Danmark.

Opgaven omfatter periodevis, gentagende totaltælling af antal ynglepar af blåhals inden for fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget.

1.1 Biologisk baggrund

Blåhals opdeles i to underarter, hvoraf sydlig blåhals, *Luscinia svecica* subsp. *cyanecula*, yngler i Danmark. Arten genindvandrede som dansk ynglefugl i 1992 og har siden været i stor fremgang.

Blåhals yngler oftest i ganske små eller større tagrørsbevoksninger i tilknytning til åer, bække og grøfter og gerne grænsende op til dyrkede marker. Hannen markerer sit territorie fra sangposter fx i piletræer, der rager op over tagrørsbevoksningen.

Sydlig blåhals er en trækfugl, som formentlig overvintrer i Vestafrika og Sydvesteuropa.

2 Metode

Ynglende blåhals eftersøges på alle kendte og potentielle ynglelokaliteter i fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget. Overvågningen kategoriseres som "intensiv 1". Intensiv 1 omfatter opsøgende overvågning af artens bestandsstørrelse.

Overvågningen foregår ved at besøge ynglelokaliteter, hvor ynglende blåhals

primært registreres ved at lytte efter syngende, territoriehævdende hanner. Alt efter behov anvendes playback til at fremprovokere sang.

2.1 Tid, sted og periode

Blåhals eftersøges på kendte og potentielle ynglelokaliteter inden for fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget.

Overvågningen gennemføres i perioden 1. april til 28. april.

Overvågningen af syngende hanner skal ske tidligt om morgenen med start en time før solopgang eller om aftenen i timerne omkring solnedgang, hvor sangaktiviteten er størst. Allerede først på formiddagen falder aktiviteten og detektionsgraden markant.

I områder med mange andre rørskovssangere er registreringen af syngende hanner lettest i begyndelsen af overvågningsperioden, da rørskovssangernes ankomst i slutningen af april forstyrrer lydbilledet og vanskeliggøre registreringen. Hannerne ankommer normalt en til to uger før hunnerne til ynglepladserne og er yderst sangaktive indtil hunnerne ankommer. Når pardannelsen er foregået i løbet af april falder hannens sangaktivitet og kan derfor være svær at registrere.

Dage med vedvarende regn, tåge og/eller stærk blæst er uegnede til disse observationer og skal undgås.

Ynglefugle, der observeres i forbindelse med overvågning af andre arter – uden for det fastsatte overvågningsvindue (1. april – 28. april) – kan medtages såfremt forekomsten kan henføres til sikre eller sandsynlige ynglepar.

2.2 Særligt feltudstyr

Ved overvågning af blåhals anvendes følgende udstyr:

- Håndkikkert
- Teleskop med zoomokular
- Playback-udstyr (Se Bilag 2: <https://ecos.au.dk/playback>):
 - Højtaler skal kunne afspille lyde i frekvensområdet 1-10 kHz med et lydtryk på ca. 83 dBA på 1 m afstand uden at forvrænge lyden. Desuden kræves, at højtalerens frekvensrespons er jævn mellem 2 og 6 kHz, hvor størstedelen af energien i vokaliseringerne ligger.
 - Lydfilerne hentes på DCE's hjemmeside under 'Fugle - Artsovervågning': <https://ecos.au.dk/ta>

2.3 Forberedende arbejde

Inden ynglesæsonen udarbejdes en oversigt over relevante ynglelokaliteter i fuglebeskyttelsesområder med arten på udpegningsgrundlaget. Viden hentes fra tidligere overvågning, citizen science-databaser samt kendskab til potentielle ynglelokaliteter og evt. tolkning af luftfotos.

2.4 Stedangivelse

Aktiviteternes geometri ("Sted" i Naturdatabasen) navngives med

udgangspunkt i eller henvisning til officielt stednavn fra et kort efterfulgt af "(Blåhals)". Fx "Bankel Nor (Blåhals)". Efter behov kan der tilføjes et løbenummer, som skrives efter den faste nomenklatur for navngivning.

2.5 Procedure for feltarbejde

2.5.1 Kriterier for sikre/sandsynlige ynglefund

Egnede ynglelokaliteter opsøges og samtlige åer, grøfter, kanaler, rapsmarker og vandområder gennemgås systematisk. Under feltbesøget afsøges lokaliteten primært ved at lytte efter syngende, territoriehævdende hanner, da anden yngleadfærd er svær at observere for arten, der generelt lever meget skjult i vegetationen.

Hvis der ikke umiddelbart observeres blåhals, anvendes playback til at fremprovokere sang fra evt. passive hanner. Samtidig skal man holde øje med tavse hunner, som også bliver tiltrukket af playback og typisk kan ses i bunden af vegetationen. I større ufremkommelige rørskovsområder eller rapsmarker kan man kigge efter hanner i toppen af vegetationen med kikkert eller teleskop.

Observationer af yngleaktivitet jf. nedenstående kriterier registreres.

2.5.2 Kriterier for sikkert/sandsynligt ynglefund

Adfærd eller observationer, der kan indikere sikkert eller sandsynligt ynglefund:

<i>Sikkert ynglefund</i>	<i>Sandsynligt ynglefund</i>
Adulte fugle ses ruge på rede	Territoriehævdende fugle
Rede med æg eller unger fundet	Redebyggende fugle
Adulte fugle, der flyver til og fra redested under omstændigheder, der tyder på, at reden er besat	Parringsadfærd
Ungeførende fugle	
Tydelig afledningsadfærd hos adulte fugle	

2.5.3 Registrering i Naturdatabasen

Bilag 1 viser et feltskema, der indeholder datafelter til alle parametre i overvågningsopgaven. Data registreres som udgangspunkt under feltarbejdet direkte i Naturdatabasens formular, Ynglefugle, samlegruppe (2026-), mens feltskemaet tjener som oversigt og backup i tilfældet af dårligt vejr, systemnedbrud mv.

Der oprettes en aktivitet i Naturdatabasen for hvert lokalitetsbesøg og for hvert evt. ynglefund.

GIS-tilknytning:

- Ynglefund: Der oprettes en punktgeometri. Afhængig af observationstype placeres punktet i redeposition, eller omtrent hvor individ med yngleadfærd observeres.
- Ingen ynglefund: Der oprettes en polygon, som afgrænser den relevante del af den eftersøgte lokalitet.

Data:

- Stamdata:
 - Angiv dato for besøg.
 - Indsamlingsformål = NOVANA (gælder for alle opgaver udført under NOVANA-programmet).
 - Vælg inventørnavn(e) på den/de person(er), der foretager overvågningen.
- Art og antal ynglepar:
 - Der vælges blåhals som art. (Formularen i Naturdatabasen anvendes til overvågning af flere arter).
 - For blåhals registreres ynglepar under "Antal". Der angives enten 0 eller 1.
- Fundtype: Der vælges enten
 - "Sikkert ynglepar"
 - "Sandsynligt ynglepar"
 - "Eftersøgt, men ikke fundet" (hvis "antal ynglepar" = 0).
- Begrundelse (sikkert/sandsynligt ynglefund): Der vælges en begrundelse svarende til tabel i afsnit 2.5.2 Kriterier for sikkert/sandsynligt ynglefund.
 - Hvis der ikke observeres yngleadfærd vælges "Ikke relevant".

3 Databehandling og kvalitetssikring

Alle opgavens aktiviteter i Naturdatabasen gennemgås efter generelle og opgavespecifikke procedurer for kvalitetssikring beskrevet i den datatekniske anvisning (dTA DN01 - Naturdatabasen). Den datatekniske anvisning med tilhørende bilag og dokumenter indeholder desuden oplysninger om oprettelse af inventørnavne i Naturdatabasen, roller til systemet og kvalitetsmærkning af data:

<https://sgavmst.dk/media/arknmsxp/dta-dn01-naturdatabasen.pdf>

4 Bilag

Bilag 1: Feltskema

Feltskema til overvågning af blåhals til udprint.

Bilag 2: Anvendelse af playback i NOVANA-overvågningen

<https://ecos.au.dk/playback>

TA A177 Bilag 1	Blåhals, overvågning af ynglefugle Vers. 3, gyldig fra 11-03-2026		
Stamdata			
Sted			
Dato		Indsamlingsformål	
Inventør			
Observationer			
Blåhals, antal par [0/1]			
Sikkert ynglepar [X]		Begrundelse:	
Sandsynligt ynglepar [X]		Begrundelse:	
Eftersøgt, men ikke fundet [X]			
Bemærkninger			
Begrundelser: 1. Sikkert: Rugende fugle 2. Sikkert: Rede med æg el. unger 3. Sikkert: Til og fraflyvning fra rede 4. Sikkert: Ungeførende fugle 5. Sikkert: Afledningsadfærd 6. Sandsynligt: Territoriehævdende 7. Sandsynligt: Redebyggende fugle 8. Sandsynligt: Parringsadfærd 9. Ikke relevant			

5 Oversigt over versionsændringer

Vers	Dato	Emne:	Ændring:
1	20-02-2018	Intensiv 1	Overvågningen er ændret fra Ekstensiv til intensiv 1. Arten overvåges nu kun i de fuglebeskyttelsesområder hvor den er på udpegningsgrundlaget
2	06-03-2023	ArcGis og playback	Brugen af ArcGIS Collector og playback er skrevet ind.
3	01-03-2026	Ny TA-skabelon mv.	Omstrukturering, anvendelse af ArcGIS Collector er fjernet
3	01-03-2026	Geometri	Ynglefund registrering med punktgeometri